

Istället för HUTH

Bakgrund

Den högskoleförberedande utbildningshelheten (HUTH) startade hösten 2011 för att ge ökade möjligheter för studerande vid Ålands yrkesgymnasium att studera på högskolor och universitet i Sverige. Studerande kunde också inom ramen för HUTH förbereda sig för studentexamensproven i modersmål, engelska, kort matematik och hälsokunskap eller samhällskunskap. Genom åren har innehållet i HUTH reviderats ett flertal gånger för att möta förändrade krav från Universitets- och högskolerådet i Sverige (UHR) och Studentexamensnämnden. I dagsläget läser HUTH-studerande 30 kurser enligt Ålands lyceums läroplan vilket motsvarar ca 1/3 av den totala utbildningstiden. Vår uppfattning är emellertid att HUTH i sin nuvarande form har spelat ut sin roll.

Beskrivning av nuläget

Antalet studerande på HUTH minskar för varje år. Statistik från 2011-2020 presenteras i Tabell 1. Grupperna är små också av schematekniska skäl:

- HUTH-studierna går årskursvis parallellt med de gemensamma examensdelarna inom yrkesstudierna. Med tanke på lärarresurser, LIA etc. kan inte alla utbildningsprogram på Ålands yrkesgymnasium ha de gemensamma examensdelarna i samma perioder. Därför måste respektive modul gå i två separata perioder. Modul A och B i årskurs 1 ges i två perioder, såsom även modul C och D i årskurs 2. Modul E ges i en period. Varje modul består av 6 kurser enligt lyceets läroplan. HUTH-kurserna ges alltså ett flertal gånger i små grupper under läsåret.
- Ibland kan lyceets studerande ingå i HUTH-grupperna, vilket ökar gruppstorleken. Detta är dock inte möjligt då HUTH i fyra av fem moduler läser dubbelfart i vissa kurser i svenska, engelska och matematik. Ibland ställer också rytmeringen till det, dvs HUTH-kurserna ges i perioder då lyceets studerande inte kan gå dem.
- Detta läsår är det totalt 11 studerande i A-modulen. Den ena gruppen har 7 studerande och den andra 4 studerande. Det är varken ekonomiskt eller pedagogiskt försvarbart! Baserat på tidigare statistik (Tabell 1) kommer sannolikt endast 7 av dem att finnas kvar i den sista modulen (E). Som jämförelse kan påpekas att på lyceet krävs minst 12 studerande för att en kurs ska bli av.

Lyceets nya läroplan från hösten 2021

Ett av målen med den nya läroplanen är en ny verksamhetskultur, vilket kan innebära strukturella förändringar såsom större studieavsnitt, ämnesövergripande samarbeten och en annan periodindelning. Större studieavsnitt kan medföra problem för HUTH eftersom inte alla moduler som sammanfogats ingår i HUTH-paketet. I så fall behövs helt separata undervisningsgrupper för HUTH.

Ny lag om studentexamen

De som påbörjar sin studentexamen från våren 2022 måste avlägga minst fem studentprov (tidigare 4 obligatoriska prov). HUTH-studerande förbereds därför för

proven i modersmål, engelska, kort matematik, geografi och samhällskunskap. Ett femte studentprov innebär en ökad arbetsbelastning för de studerande som samtidigt slutför sina yrkesstudier.

Behörighet för vidarestudier

Vidarestudier på fastlandet eller Högskolan på Åland

Alla som erhåller examen från Ålands yrkesgymnasium har möjlighet att söka till yrkeshögskolestudier på fastlandet och till Högskolan på Åland. Antagningsförfarandet grundar sig på antingen betygsbaserad antagning (gymnasieexamensbetyget) eller urvalsprov.

Studerande har även möjlighet att söka till universitetsstudier på fastlandet. Antagningsförfarandet grundar sig på antingen betygsbaserad antagning (studentexamensbetyget) eller urvalsprov.

Alla yrkesstuderande, oavsett HUTH, har rätt att avlägga studentexamen.

Vidarestudier i Sverige

Alla som erhåller examen från Ålands yrkesgymnasium, oavsett HUTH, uppfyller kravet på grundläggande behörighet för högskolestudier i Sverige, eftersom de är behöriga för högskolestudier i sitt eget land.

Generellt sett är det dock få utbildningsprogram som kräver enbart grundläggande behörighet. Utöver grundläggande behörighet kräver de flesta utbildningar särskild behörighet. HUTH-paketet erbjuder idag en del av dem: Sv3, Eng6, Ma3b, Nk2 och Sk2 (Tabell 2).

I Tabell 3 ges exempel på särskilda behörighetskrav.

Ändrade behörigheter till Sverige

Färre särskilda behörigheter krävs numera för högskolestudier i Sverige.

- Det finns t ex ingen särskild behörighet i läroämnet svenska längre.
- Färre utbildningsprogram kräver särskild behörighet i engelska.
- Vissa utbildningsprogram har sänkt behörigheten i matematik från Ma3 till Ma2, ex. sjuksköterskeprogrammet.
- Redan idag finns det särskilda behörigheter som HUTH inte ger, såsom t ex Hi1b som krävs för antagning till juristprogrammet och behörigheter i främmande språk (fr/ty/sp) som behövs för vissa internationella utbildningsprogram och ämneslärarprogram inom språk.

Vårt förslag

Med hänvisning till det ovan nämnda anser vi att det finns goda skäl att ersätta det nuvarande HUTH-paketet med kompletteringsstudier vid det svenska distansgymnasiet NTI-skolan, som myndigheten Ålands gymnasium sedan många år samarbetar med.

Den som avser att studera på högskola i Sverige efter avlagd yrkesexamen kan vid behov behörighetskomplettera sin yrkesexamen genom att läsa in svenska gymnasiekurser på distans. Studerande skraddarsyr själva sina behörighetskompletteringar utifrån sina aktuella behov. NTI-kurser kan läsas på helfart, halvfart eller kvartsfart. En kurs är vanligtvis 100 p (= klocktimmar). Att läsa en 100-poängskurs tar 5, 10 eller 20 veckor beroende på vald fart.

Då UHR validerar åländska yrkesexamina (se Bedömningshandboken¹) kan studerande bygga vidare på sina redan avlagda gemensamma examensdelar.

Några exempel:

- Pelle har avlagt närvårdarexamen utan HUTH och vill studera vidare till sjukskötare på svensk högskola. För att bli behörig behöver han läsa in Mazb och Nk2 via NTI, 2 x 100 p. Han läser helfart och blir klar efter 10 veckor. Han kan söka och inleda sina studier på sjuksköterskeprogrammet inkommande vårtermin.
- Lisa har avlagt barnledarexamen utan HUTH och vill studera vidare till socionom på svensk högskola. För att bli behörig behöver hon läsa in Mazb, 100 p. Hon läser halvfart eftersom hon också jobbar på dagis och blir klar efter 10 veckor. Hon kan också söka och inleda sina studier på socio-nomprogrammet inkommande vårtermin.
- Såväl Pelle som Lisa kan söka till motsvarande utbildningar på fastlandet och bli antagna utan kompletteringar på basis av sin grundexamen eller urvalsprov.

Vårt förslag skulle visserligen innebära en förlängning av utbildningstiden med en termin för dessa studerande, men vi anser att fördelarna ändå väger över för både individen och samhället:

- Studerande behöver bara läsa in den eller de behörighetsgivande kurs/kurser de verkligen behöver, till skillnad från dagens HUTH som är väldigt omfattande.
- Studerande får följa sitt yrkesprogram fullt ut, dvs kan ta del av det utbud av valfria studier som finns inom yrkesutbildningen och stärker på så sätt sitt yrkeskunnande.
- Yrkesprogrammen kan i fortsättningen lägga upp sina yrkesstudier, LIA-veckor och gemensamma ämnen utan att behöva anpassa sig till HUTH-perioderna. Detta torde leda till en mer utjämnad arbetsmängd för både studerande och lärare.
- Alltför små undervisningsgrupper kan undvikas, vilket vore pedagogiskt och ekonomiskt fördelaktigt.

¹ <https://bedomningshandboken.uhr.se/utlandska-gymnasiala/alla-lander/finland---alands-yrkesgymnasium-fr.o.m.-2017/>

Tabell 1. Andel studerande som sökt och fullföljt HUTH 2011-2020

Antagningsår	Sökt HUTH	Pågående studier	Grupp 1/2 *	Fullföljt HUTH	I procent	
2011	75			55	73%	
2012	34			21	62%	
2013	32			18	56%	
2014	43			22	51%	
2015	50			30	60%	
2016	38			23	61%	
2017	49			24	49%	
2018	21	15	15		71%	nuv. åk 3
2019	25	14	7/7		56%	nuv. åk 2
2020	22	11	7/4		50%	nuv. åk 1
				Medeltal:	59%	

* Dubbla grupper i åk 1 (A-B) och 2 (C-D)

Tabell 2. Särskilda behörigheter för högskolestudier i Sverige

	Alla med yrkesexamen	HUTH och yrkesexamen
Svenska	-	Sv3
Engelska	-	Eng6
Matematik	Ma1b (+ Ma3b endast däcks- eller maskinbefäl)	Ma3b
Naturkunskap	Nk1b	Nk 2
Samhällskunskap	Sk1b	Sk2
Idrott och hälsa	ldr1	

Tabell 3. Exempel på särskilda behörigheter för vissa utbildningsprogram

	Sv3	Eng6	Ma2b	Ma3b	Nk2	Sk2	Hi1b
Sjukskötare			X		X		
Ekonomi		X	X	X			
Sjökapten			X	-	X		
Systemvetenskap		X	X	X			
Dietist			X		X		
Jurist							X
Socionom			X				
Logoped			X		X		
Psykolog			X				
Grundlärare F-3, 4-6		X ¹	X				
Nv/tekn basår		X ¹	X ²	X ³			

¹Vissa högskolor kräver Eng6

²Enstaka högskolor kräver endast grundläggande behörighet eller Ma1b

³Enstaka högskolor kräver Ma3b